

ГУЛЯС Інеса Антонівна

ЗВ'ЯЗОК ОСОБИСТІСНИХ РИС «СВІТЛОЇ ТРІАДИ» ТА ЕМПАТІЙНОСТІ У СТУДЕНТІВ-ПСИХОЛОГІВ

Inesa HULIAS

THE RELATIONSHIP BETWEEN THE PERSONALITY TRAITS OF THE "BRIGHT TRIAD" AND EMPATHY IN PSYCHOLOGY STUDENTS

DOI: <https://doi.org/10.35774/pis2026.02.096>

УДК 159.923:159.942.5-057.87

ВСТУП

Актуальність проблемного поля дослідження. Сучасний етап розвитку психологічної науки характеризується посиленою увагою до позитивних аспектів особистісного функціонування, що відображає загальну тенденцію зміщення наукового фокусу від патології до ресурсності та просоціального потенціалу суб'єкта життєдіяльності. В цьому контексті особливої значущості набувають дослідження морально орієнтованих диспозицій особистості, які детермінують конструктивні міжособисті стосунки, етичну відповідальність та здатність до гуманістично спрямованого вчинення. Однією з перспективних концептуальних моделей, що репрезентує окреслений напрям, є «світла тріада» особистісних рис, яка інтегрує кантіанізм, гуманізм і віру в людську доброчесність як підґрунтя просоціальної мотивації та моральної регуляції поведінки. У межах психологічного дискурсу складники цієї тріади доцільно інтерпретувати як диспозиційні риси особистості – віру в людяність, гуманістичну спрямованість і кантівську моральну орієнтацію, що відображають стійкі просоціальні установки людини.

У сучасних реаліях трансформації соціального часопростору, зростання психологічної напруженості й інтенсифікації комунікативних процесів зростає запит на фахівців психологічного профілю, здатних до емпатійного розу-

міння внутрішнього світу іншої людини, емоційної чутливості й етично виваженого професійного реагування. Емпатійність як інтегральна характеристика афективно-когнітивної сфери постає провідним чинником формування терапевтичного альянсу, ефективності психологічної допомоги та якості міжособистісної взаємодії у професійному довікллі психолога. Водночас становлення маркованої компетентності значною мірою зумовлюється структурою особистісних диспозицій, моральних установок і ціннісних орієнтацій майбутнього фахівця.

Попри зростання інтересу до дослідження просоціальних характеристик особистості у межах позитивістсько зорієнтованої психології емпіричне осмислення взаємозв'язку ознак-рис «світлої тріади» з емпатійними тенденціями залишається недостатньо розробленим, особливо у вибірках студентської молоді, котра здобуває психологічну освіту. Наявні наукові розвідки здебільшого зосереджені на протиставленні конструкта «світлої тріади» феномену «темної тріади», тоді як потенціал окреслених характеристик у контексті формування емпатійної компетентності майбутніх психологів потребує поглибленого аналізу.

Особливої ваги така проблематика набуває у період професійної підготовки, коли відбувається інтенсивне становлення особистісно-професійної ідентичності, формуються гуманістичні настановлення, розвиваються навички рефлексивного розуміння інших та інтегруються морально-ціннісні орієнтири професійності.

Виявлення специфіки зв'язку між рисами «світлої тріади» й емпатійністю уможливило розширення теоретичних уявлень про психологічні передумови формування просоціальної спрямованості майбутніх фахівців допоміжних професій, а також сприяє вдосконаленню освітніх програм, зорієнтованих на розвиток етичної чутливості, гуманістичного світогляду й емоційно-комунікативної компетентності здобувачів ЗВО.

Таким чином, актуальність дослідження зумовлено нагальністю поглибленого наукового розуміння позитивних морально-особистісних детермінант емпатійності, недостатньою розробленістю проблеми взаємозв'язку характеристик «світлої тріади» з емпатійними проявами у майбутніх психологів, а також практичною потребою оптимізації процесу професійної підготовки фахівців, здатних до гуманістично зорієнтованої психологічної допомоги.

Метою статті є емпіричне аргументування особливостей взаємозв'язку ознак-рис «світлої тріади» і порівневого функціонування емпатійності у студентів-психологів як психологічних предикторів гуманістичної спрямованості їх особистості.

Відповідно до поставленої мети визначено такі **завдання дослідження**:

1. Здійснити теоретичний аналіз наукових підходів до вивчення параметрів-рис моделі «світлої тріади» та феномену емпатійності в сучасній психологічній науці.

2. Розкрити психологічний зміст і структурні компоненти моделі «світлої тріади» в контексті дослідження морально-особистісних характеристик особистості.

3. Емпірично визначити рівень вираженості рис «світлої тріади» та показників емпатійності у студентів-психологів.

4. Проаналізувати особливості взаємозв'язку між показниками рис «світлої тріади» і ступенем емпатійності в обстежуваній вибірці.

Об'єктом вивчення є морально-гуманістичні й емпатійні характеристики особистості студентів-психологів.

Предмет дослідження становлять особливості взаємозв'язку між ознаками-рисами «моделі світлої тріади» та рівнями розвитку емпатійності у майбутніх психологів.

Гіпотеза пошукування ґрунтується на припущенні, що між вираженістю рис моделі «світлої тріади» і ступенем емпатійності у студентів-психологів існує статистично значущий позитивний взаємозв'язок: вищі показники віри в людяність, гуманістичної спрямованості та кан-

тівської моральної орієнтації асоціюються з більш вираженими емпатійними тенденціями їхньої особистості та із розвитково-функціональним зростанням потенціалу їх ціннісно-сислової сфери.

Теоретичну основу чинного дослідження становить дисциплінарна система новаційного епістемологічного змісту – *аксіопсихологія* у парадигмальному взаємодоповненні їх об'єкта, предмета, методу і поняттєво-категорійних засобів (І.А. Гуляс [3-5], З.С. Карпенко [7] та ін.), а також психологічна теорія смислоттєвого розвитку особистості, що чітко розводить та обґрунтовує такі фундаментальні гносеологічні конструкти, як смислосфера буття і сенсосфера життя (А.А. Фурман [8]). Зокрема, нами прийнято до зреалізування на сьогодні найбільш аргументоване витлумачення об'єктно-предметного поля аксіопсихології: *о б'є к т о м* вивчення її є «людина як особистість у її онтогенетичному осередді – у становленні аксіопсихіки як самобутньої, ціннісно інтенційованої і сенсосмислово збагаченої, сфери ось-буттєвості та ситуаційно плинного екзистенціювання упродовж життєвого шляху окремої особи», а *п р е д м е т о м* – «ціннісно-смилова сфера, що узмістовлює складнорозвиткову картину аксіогенезу, конститує окремих неповторний світ аксіопсихіки і сутнісно характеризує її рівень свідомісної зрілості» (А.В. Фурман, А.А. Фурман, О.Є. Фурман [21]).

Методологічна оптика дослідження центрована на методах, засобах та інструментах психологічного пізнання, пошукової діяльності та професійного методологування у форматі вітакультурної методології [11], методології гуманітарного пізнання [12], що уможливають вирішення найскладніших дослідницьких завдань інтелектуальними та пояснювальними ресурсами некласичної і навіть постнекласичної раціональності. Не становить виняток і ця розвідка: холистично складні атрибутивні риси так званої «моделі світлої тріади» (віра в людяність, гуманізм і кантівська моральна максима) концептуально та емпірично вивчаються у множинних каузальних зв'язках із рівнями-способами внутрішньорозвиткового функціонування емпатійності здобувачів-психологів.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети та реалізації завдань дослідження застосовано комплекс методів. Теоретичне підґрунтя сформовано на основі загальнонаукових процедур аналізу, синтезу, уза-

гальнення та систематизації наукових джерел, що уможливило концептуальне осмислення підходів до вивчення моделі «світлої тріади», а також висвітлення феномену емпатії у сучасному психологічному дискурсі, зокрема українському (Л.П. Журавльова [6], А.В. Фурман [10] та ін.). Емпіричний блок передбачав використання валідних психодіагностичних інструментів, зокрема «Шкали світлої тріади» С. Кауфман, спрямованої на вимірювання віри в людяність, гуманістичної спрямованості та кантівської моральної орієнтації у міжособистісних стосунках, що дає змогу ідентифікувати позитивні морально-ціннісні характеристики особистості, а також методики діагностики рівня емпатійних здібностей В. Бойко, яка уможливорює визначення загального рівня емпатії і специфіки її проявів у взаємодії з іншими. Обробка та інтерпретація отриманих результатів здійснювалася із застосуванням методів математичної статистики, зокрема обчислювалися середні значення і стандартні відхилення, кореляційний аналіз з використанням коефіцієнта Ч. Пірсона для виявлення взаємозв'язків між досліджуваними показниками, а також здійснювався порівняльний аналіз емпіричних даних, що забезпечило надійність та обґрунтованість висновків.

Виклад основного матеріалу дослідження

Упродовж останніх десятиліть у психологічній науці спостерігається зростання інтересу до вивчення просоціальних і морально зорієнтованих властивостей особистості, які детермінують конструктивність міжособистісної взаємодії та є чинниками психологічного благополуччя. У цьому контексті особливої значущості набули наукові розвідки, що розгортаються в межах *позитивної психології*, теоретичні засади якої обґрунтовано у працях М. Селігмана [33]. Представники зазначеного напрямку зосереджують увагу на дослідженні особистісних ресурсів, моральних чеснот і характеристик, що забезпечують гармонійний розвиток суб'єкта і його ефективне функціонування у соціальному часопросторі.

Одним із сучасних концептуальних підходів до аналізу позитивно забарвлених моральних характеристик особистості є модель «світлої тріади», запропонована С. Кауфман у співавторстві з колегами [24]. Зазначена теоретична конструкція була розроблена як альтернатива домінуючим у диференційній психології

дослідженням деструктивних диспозицій, зокрема ко н ц е п ц і ї «темної тріади», яка репрезентує констеляцію особистісних рис, зокрема нарцисизму, макіавеллізму та психопатії.

На відміну від згаданої вище деструктивно зорієнтованої моделі, концепт «світлої тріади», розроблений С. Кауфман, акцентує увагу на морально позитивних рисах-якостях, що відображають етичну спрямованість особистості у сфері міжособистісної взаємодії та зумовлюють її просоціальну поведінку. В структурі цього теоретичного конструкта виокремлюються три базові компоненти, які охоплюють різні аспекти гуманістично спрямованого світогляду людини: *віру в людяність, гуманізм і кантівську моральну максиму*.

Віра в людяність як диспозиційна характеристика особистості виявляє концептуальну спорідненість із уявленнями про її базову довіру до світу, розгорнутими у межах психоаналітично зорієнтованої теорії психосоціального розвитку Е. Еріксона [20]. У його інтерпретації базова довіра розглядається як первинне, екзистенційно значуще *ставлення* особи до соціальної реальності, яке формується на ранніх етапах онтогенезу та визначає подальшу її здатність до встановлення безпечних і стабільних міжособистісних зв'язків. Саме ця фундаментальна установка задає модальність сприйняття іншого – потенційно доброзичливого, надійного й гідного взаємності суб'єкта соціальної взаємодії.

У сучасному психологічному дискурсі віра в людяність осмислюється як інтегральна когнітивно-ціннісна диспозиція, що акумулює узагальнені уявлення про моральну природу людини й опосередковує інтерпретацію її соціального досвіду. Вона виконує функцію своєрідного «фільтра», через який здійснюється оцінювання намірів і поведінки інших, зумовлюючи схильність до позитивних соціальних атрибуцій і знижуючи ймовірність ворожої інтерпретації неоднозначних життєвих ситуацій.

Емпіричні дослідження в галузі соціальної та диференційної психології свідчать, що диспозиції, споріднені з феноменом «віри в людяність», значною мірою відповідають конструкту узагальненої соціальної довіри, який розглядається як базова когнітивно-ціннісна установка щодо доброзичливості та передбачуваності поведінки інших людей. Зокрема, встановлено, що високий рівень міжособистісної довіри є стійким предиктором просоціальної орієнтації, включно з коопера-

тивною поведінкою, відкритістю до соціальних контактів та готовністю до взаємодії на засадах взаємності [36; 15].

Метааналітичні дані підтверджують, що довіра суттєво знижує вираженість соціального уникнення та міжособистісної настороженості, водночас підвищуючи ймовірність кооперативних стратегій у міжособистих і групових контекстах [15]. У цьому ж руслі встановлено, що узагальнена соціальна довіра виконує функцію стабільного регулятора соціального пізнання, зменшуючи схильність суб'єкта життєдіяльності до ворожої атрибуції намірів інших осіб та сприяючи більш відкритому сприйняттю соціальної реальності [32].

Крім того, сучасні концепції позитивної психології, зокрема модель «світлої тріади», емпірично підтверджують, що позитивне бачення людської природи асоціюється з підвищеною емпатійністю, просоціальністю та моральною орієнтацією людини на кооперацію і добробут інших [24]. Узагальнено доведено, що такі диспозиції формують психологічну основу для зниження соціальної ворожості, підтримання довірливих міжособистісних відносин і конструювання безпечного соціально-психологічного простору [34]. Крім того, у цьому аспекті психологічного у змістовлення людських чеснот і позитивних характеристик суголосними за значеннево-смісловим наповненням є відомі концепції *гуманістичної психології*, зокрема самоактуалізованої, повноцінно функціональної, душевно здорової і трансцендентно зорієнтованої особистості (див. детально [1; 2]).

Таким чином, сучасні емпіричні дані узгоджено демонструють, що «віра в людяність», операціоналізована через конструкт соціальної довіри та позитивного образу людини, є вагомим предиктором просоціальної поведінки, кооперативної взаємодії та зниження міжособистісної настороженості, забезпечуючи формування стабільних партнерських соціальних відносин.

Гуманістична спрямованість особистості як складник «світлої тріади» відображає стійку *аксіологічну диспозицію*, що ґрунтується на визнанні внутрішньої цінності, унікальності та гідності кожної людини. На відміну від нормативно-декларативного розуміння гуманізму – філософського чи етичного напрямку, в психологічному вимірі вона постає як інтегральна характеристика особистості, що визначає спосіб інтерпретації соціальної реальності та регулює характер міжособистісної взаємодії.

Теоретичні витoki даного конструкта простежуються у межах гуманістичної психології, зокрема у працях К. Роджерса [31], А. Маслоу [28], Г.О. Балла і Р. Трача [1-2], де акцентовано увагу на притаманній людині тенденції до самореалізації, конструктивності та позитивного ставлення до інших. У контексті клієнт-центрованого підходу К. Роджерса гуманістична орієнтація знаходить свій вияв у здатності особистості до безумовного позитивного прийняття, емпатійного розуміння й автентичної взаємодії, що створює психологічно безпечний простір для її розвитку.

У структурному відношенні гуманістичну спрямованість слушно розглядати як систему стійких ціннісно-сміслових установок, що зумовлюють пріоритетність етичних принципів взаємоповаги, особистісного прийняття та підтримки у процесі соціальної взаємодії (див. [9]). Вона передбачає схильність до сприйняття іншого як самоцінного суб'єкта, причому незалежно від його соціального статусу, досягнень чи індивідуальних особливостей, а також орієнтацію на збереження його психологічної цілісності та благополуччя.

Емпіричні дані узгоджено свідчать, що гуманістично зорієнтовані диспозиції пов'язані з підвищеною просоціальною активністю, альтруїзмом та кооперативною поведінкою людини [29]. Емпатійна здатність є ключовим предиктором просоціальних дій і зниження егоцентричних тенденцій, забезпечуючи конструктивну міжособистісну взаємодію [18]. Альтруїстична мотивація, що актуалізована на основі емпатії, зменшує інструменталізацію іншого та посилює орієнтацію на його благополуччя [16]. Водночас встановлено, що розвиток просоціальності сприяє конструктивному вирішенню міжособистісних конфліктів і підтриманню кооперативних стосунків [19]. Моральна ідентичність, своєю чергою, постає стабільним регулятором зниження егоцентричних вмотивувань та етичної саморегуляції поведінки [13].

Отже, гуманістична спрямованість слугує засадничим компонентом морально-ціннісної організації особистості, що не лише відображає її світоглядні орієнтири, але й визначає практичні стратегії міжособистісної взаємодії, опосередковуючи здатність до прийняття, підтримки та глибокого розуміння іншої людини.

Кантівська моральна орієнтація – це складник «світлої тріади», що репрезентує специфічний тип етичної диспозиції особистості, який ґрунтується на інтеріоризації принципу безумовної цінності людської гідності та не-

допущення інструменталізації іншого у процесі міжособистісних стосунків. У психологічному вимірі вона є стійкою схильністю до нормативно зумовленого регулювання поведінки, за якого іншу людину розглядають не як засіб досягнення власних цілей, а як автономний суб'єкт, наділений внутрішньою цінністю.

Теоретичні засади цього конструкта сягають етичної концепції І. Канта [23], зокрема категоричного імперативу, який передбачає необхідність ставитися до людства – як у власній особі, так і в особі будь-якого іншого – завжди як до мети і ніколи лише як до засобу. Водночас у психологічній інтерпретації кантівська орієнтація не зводиться до абстрактного знання моральних норм, а відображає рівень їх особистісного прийняття та інтеграції у структуру мотиваційно-ціннісної сфери людини [9; 27]. У цьому контексті її доречно розглянути як показник сформованості моральної автономії особистості, що передбачає її здатність до самостійного етичного вибору, відповідальності за власні дії та орієнтацію на універсальні моральні принципи. Таке зорієнтування співвідноситься з вищими рівнями морального розвитку, описаними у працях Л. Колберга [26], де домінує апеляція до загальнолюдських цінностей, справедливості та поваги до прав іншого.

З позицій сучасних емпіричних досліджень морально-етичних диспозицій особистості, риси, концептуально споріднені з кантівською моральною орієнтацією, можуть бути операціоналізовані через конструкт чесності-смиренності у межах шестифакторної моделі особистості HEXACO, а також через показники моральної ідентичності та просоціальної регуляції поведінки. Зокрема, встановлено, що високий рівень чесності-смиренності стабільно асоціюється з низькою вираженістю маніпулятивних тенденцій, відмовою від експлуатативних стратегій міжособистісних стосунків та зниженням схильності до корисливої поведінки, що відображає етичний принцип недопущення використання іншого як засобу досягнення власних цілей [14; 37].

Експериментальні дані також засвідчують, що суспільні індивіди з високими показниками чесності-смиренності демонструють нижчий рівень шахрайської поведінки навіть за умов ситуативного спокушання до неетичних дій, що вказує на стійкий характер моральної саморегуляції [25]. У цьому разі моральна ідентичність постає як внутрішньо інтегрований регулятор поведінки, що забезпечує

узгодженість між етичними переконаннями та реальними діями особистості, зумовлюючи її орієнтацію на принципи справедливості, відповідальності та поваги до гідності іншого [35].

Крім того, емпірично доведено, що зазначені морально-етичні характеристики позитивно пов'язані з просоціальною поведінкою та здатністю до кооперативної взаємодії, тоді як їх низька вираженість асоціюється з тенденціями до егоцентричної та інструментальної взаємодії [30]. Відтак сучасні дослідження підтверджують, що моральні диспозиції, концептуально співвідносні з кантівською етичною орієнтацією, характеризуються низьким рівнем маніпулятивності, відсутністю експлуатації інших та підвищеною етичною чутливістю, що забезпечує формування справедливих, відповідальних і морально виважених міжособистісних стосунків.

Особливої значущості цей компонент набуває у професійній діяльності, що передбачає інтенсивну міжособистісну взаємодію, зокрема у сфері психологічного практикування. Саме кантівська орієнтація забезпечує етичний каркас професійної поведінки психолога, регулюючи межі допустимого впливу на іншу людину та запобігаючи її редукції до об'єкта психологічного впливу. В цьому сенсі вона слугує не тільки моральним принципом, але й психологічним механізмом, що підтримує суб'єкт-суб'єктну взаємодію та сприяє збереженню гідності й автономії клієнта. Таким чином кантівська моральна орієнтація є складною інтегральною диспозицією, що поєднує когнітивні, ціннісні та регулятивні аспекти моральної свідомості, визначаючи етичну якість міжособистісних стосунків і будучи важливим чинником формування гуманістично зорієнтованої особистості.

Отже, розглянуті складники «світлої тріади» – віра в людяність, гуманістична спрямованість та кантівська моральна орієнтація – утворюють тріадну систему взаємопов'язаних диспозицій, котрі відображають морально-ціннісну організацію особистості та визначають специфіку її соціальної поведінки. Попри відмінності у змістовому наповненні, марковані риси інтегруються навколо спільного смислового ядра, пов'язаного з визнанням позитивного потенціалу людини, орієнтацією на її гідність та дотриманням етичних принципів у міжособистісній взаємодії.

Структурно віра в людяність забезпечує особистості базовий рівень довіри до соціального світу та формує когнітивні передумови для по-

зитивного сприйняття іншого. Гуманістична спрямованість задає аксіологічний вектор міжособистісних стосунків, актуалізуючи установки прийняття, підтримки та поваги до унікальності кожної людини. Кантівська моральна орієнтація виконує регулятивну функцію, визначаючи нормативні межі поведінки та забезпечуючи дотримання принципу недопустимості інструменталізації іншого.

Вочевидь окреслені компоненти можуть бути інтерпретовані як взаємодоповнювальні рівні єдиної системи просоціальних диспозицій: когнітивного – віра в людяність, ціннісно-смыслового – гуманістична спрямованість і нормативно-регулятивного – кантівська орієнтація. Їх інтеграція спричинює формування стійкої гуманістично зорієнтованої позиції особистості, яка виявляється у схильності до довірливих, етично виважених і конструктивних форм її взаємодії з іншими.

У цьому аналітичному форматі особливого значення набуває аналіз психологічних механізмів, через які означені диспозиції реалізуються у конкретних міжособистісних практиках. Одним із таких механізмів, що опосередковує перехід від ціннісних орієнтацій до поведінкових проявів, є *емпатійність* як здатність до розуміння емоційних станів іншого та співпереживання йому [6; 10]. Саме емпатія забезпечує трансформацію гуманістичних і моральних настанов у площину безпосередньої взаємодії, надаючи їм емоційної наповненості та поведінкової реалізованості.

У сучасній психологічній науці емпатію інтерпретують як складний конструкт, що інтегрує когнітивні, емоційні та регулятивні компоненти та забезпечує здатність особистості до адекватного розуміння внутрішнього світу іншого й афективного резонування з його переживаннями [6; 17]. Вона постає не лише як ситуативне реагування на емоційні стани іншої людини, а й як відносно стійка індивідуально-психологічна характеристика, що відображає ступінь сформованості соціально-перцептивних і морально-чутливих механізмів особистості.

Когнітивний вимір емпатії пов'язаний зі здатністю соціалізованої особи до децентрації, перспективного прийняття та менталізації, тобто до реконструкції внутрішніх станів на спроможності аналізу його поведінки, контексту та комунікативних сигналів. Емоційний компонент забезпечує афективне співпереживання, емоційне задіяння та здатність до переживання співзвучних емоційних станів, що

створює підґрунтя для формування міжособистісної близькості та підтримки. Регулятивний аспект емпатії виявляється у здатності особистості до контролю власних емоційних реакцій, запобігання емоційному перевантаженню та підтримання оптимального рівня долученості до процесу взаємодії.

Теоретичне осмислення феномену емпатії здійснено у працях М. Гоффмана [22]. Дослідник вважав її фундаментальним механізмом морального розвитку, що є засновком формування просоціальної поведінки, альтруїзму й етичної чутливості окремої особистості. На переконання вченого, емпатійні переживання слугують внутрішнім мотиватором морально схвальної поведінки, оскільки дають змогу об'єкту повсякдення безпосередньо «відчути» стан іншого та адекватно відреагувати на нього у спосіб, що мінімізує страждання і сприяє його благополуччю.

Істотний внесок у розроблення проблематики емпатії здійснив М. Девіс [17], запропонувавши її модель, операціоналізовану у вигляді взаємопов'язаних і водночас відносно автономних компонентів. Так, йдеться про перспективне прийняття як когнітивну здатність до розуміння позиції іншого, емпатійну турботу як афективно зумовлену орієнтацію на благополуччя іншої людини й про особистісну тривогу як індикатор емоційної напруженості, яка виникає у відповідь на переживання іншого. В рамках цієї концепції емпатія уявляється складною системою когнітивно-афективних процесів, що опосередковують міжособистісні стосунки, визначаючи їх глибину, емоційне насичення і моральну повноту.

З огляду на викладене вище, емпатійність варто розглядати як ключовий психологічний механізм актуалізації та реалізації просоціальних диспозицій особистості, зокрема тих, що входять до структури «світлої тріади». Віра в людяність створює когнітивно-ціннісні передумови для позитивного сприйняття іншого, знижуючи рівень міжособистісної настороженості та полегшуючи емпатійне задіяння. Гуманістична спрямованість забезпечує аксіологічне узasadнення для прийняття й поваги до індивідуальності іншої людини, що є підґрунтям для формування стійкої емпатійної чутливості. Натомість кантівська моральна орієнтація виконує регулятивну функцію, задаючи етичні рамки міжособистісної взаємодії, у межах яких емпатія набуває не тільки афективного, а й нормативно зумовленого характеру, трансформуючись у морально від-

Рис. 1.
Середні значення компонентів «світлої тріади»
у досліджуваній вибірці здобувачів-психологів
(вбірка – 75 осіб)

повідальну форму ставлення до іншого. У будь-якому разі емпатія є інтегративним механізмом забезпечення переходу від внутрішніх морально-ціннісних диспозицій до їх конкретної поведінкової реалізації, опосередковуючи формування довірливих, етично виважених і психологічно безпечних, форм міжособистісного контактування.

Отже, дослідження взаємозв'язку між рисами «світлої тріади» та емпатійністю уможливує глибше осмислення внутрішніх детермінант просоціальної поведінки особистості й уконкретнює важливість морально-ціннісних диспозицій у формуванні її здатності до розуміння інших, що є особливо значущим у контексті професійної підготовки майбутніх психологів.

В емпіричному дослідженні взяли участь 75 здобувачів освіти першого (бакалаврського) рівня професійної підготовки віком 18-19 років спеціальності С4 «Психологія» Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, що дало змогу перейти до аналізу отриманих даних і виявлення емпіричних закономірностей досліджуваного феномену.

Загалом отримані результати показали, що здобувачі ЗВО демонструють високий рівень морально-гуманістичних характеристик осо-

бистості (рис. 1) та емпатійних навичок (див. далі рис. 2).

Середній показник «віри в людяність» становив 4,12 (SD = 0,58) із мінімальним значенням 2,5 та максимальним 5,0, що свідчить про загалом високий рівень сформованості відповідної диспозиційної настанови у вибірці юнаків і дівчат. Отримані дані дають змогу констатувати переважання позитивних уявлень респондентів про морально-етичні риси-якості інших людей, передусім про схильність до їхнього сприйняття як добродішних і соціально відповідальних суб'єктів. Високі значення за даним показником відображають виражену просоціальну орієнтацію студентів-психологів, їх готовність до міжособистісної довіри, відкритості у соціальній взаємодії та схильність до конструктивного способу соціального функціонування. Сукупно це слушно розглядати як індикатор адаптивного характеру соціальних настановлень, що потенційно сприяє ефективній комунікації та кооперації в академічному і позаакадемічному часопросторі.

Показник «гуманістичної спрямованості» у вибірці мав середнє значення 4,05 (SD = 0,61), варіюючи в діапазоні від 2,3 до 5,0, що вказує на в цілому високий рівень сформованості відповідної ціннісно-сислової диспозиції у рес-

пондентів. Отримані результати відображають домінування в них орієнтації на визнання цінності, унікальності та гідності кожної людини як базової етичної засади міжособистісної взаємодії. Таку тенденцію доречно розглядати як індикатор інтеріоризації гуманістичних принципів, що оприявнюється у схильності юні до емпатійного розуміння іншого, поваги до його суб'єктності й орієнтації на підтримувальні форми соціальної взаємодії.

Високі значення за цією шкалою виявляють сформовану гуманістичну спрямованість особистості, яка виконує функцію регулятора соціальної поведінки та визначає якість міжособистих контактів у напрямку їх конструктивності й етичної вмотивованості. В аспекті професійної підготовки майбутніх психологів зазначений показник набуває особливої значущості, оскільки відображає рівень готовності української молоді до реалізації суб'єкт-суб'єктної моделі взаємодії, що є нормативною базою психологічного практикування. У цілому це дає змогу розглядати гуманістичну спрямованість як важливий особистісний ресурс професійної компетентності, пов'язаний зі здатністю психолога до етичного, чутливого та відповідального ставлення до клієнта.

«Кантівська моральна орієнтація» як психологічний показник у ставленні до інших людей характеризувався середнім значенням 3,97 (SD = 0,63) із мінімальним показником 2,0 та максимальним 5,0, що загалом свідчить про помірно високий рівень сформованості відповідної морально-етичної диспозиції у досліджуваній вибірці. Отримані результати відображають тенденцію до інтеріоризації принципів деонтологічної етики, зокрема до усвідомлення респондентами моральної цінності іншої людини як самоцінного суб'єкта, що не може бути редукований до інструментального засобу досягнення індивідуальних цілей.

За виявленим розподілом показників імовірно припустити наявність у більшості здобувачів вищої освіти сформованих уявлень про етичні межі міжособистісних стосунків та орієнтацію на нормативи поваги до автономії іншого, що узгоджується з базовими положеннями кантівської моральної філософії. Водночас варіативність результатів і наявність групи респондентів із нижчими значеннями за шкалою вказують на неоднорідність ступеня моральної рефлексії у вибірці. Це натякає на недостатню стабілізацію деонтологічних принципів у частини здобувачів-психологів та потен-

ційну потребу в цілеспрямованому розвитку їх етичної рефлексивності, моральної аргументації та здатності до усвідомлення наслідків інструменталізації міжособистісних стосунків. У будь-якому разі комплексно кантівська орієнтація є важливим компонентом моральної регуляції поведінки, що потенційно сприяє формуванню відповідальної професійної позиції майбутніх психологів, орієнтованої на дотримання етичних принципів у взаємодії з іншими суб'єктами повсякдення.

Інтегральний показник «світлої тріади» становив 4,05 (SD = 0,52), що свідчить про загалом високий рівень сформованості цілісної констеляції морально-гуманістичних особистісних рис у досліджуваній вибірці. Отримані результати відображають узгоджену інтеграцію таких компонентів, як віра в людяність, гуманістична спрямованість і кантівська моральна орієнтація, що сукупно формують у юнаків і дівчат відносно стабільну систему просоціальних установок та етичних регуляторів міжособистісної поведінки.

Виявлений рівень інтегрального показника інтерпретуємо як індикатор достатньо сформованої ціннісно-сислової структури особистості, в межах якої моральні та гуманістичні настанови набувають узгодженості та виявляються у схильності студентської молоді до конструктивної соціальної взаємодії, емпатійного розуміння іншого й орієнтації на кооперативні форми поведінки. Важливо, що така цілісність показників свідчить не тільки про наявність окремих просоціальних тенденцій, а й про їх системну інтеграцію в рамках особистісної організації.

Отримані дані загалом узгоджуються з очікуваними характеристиками здобувачів психологічного профілю, у яких в процесі фахової підготовки відбувається інтенсивне формування гуманістичних цінностей, розвиток етичної рефлексії та закріплення просоціальних настановлень як важливих компонентів професійної ідентичності. У цьому контексті інтегральний показник «світлої тріади» аргументовано розглядати як опосередкований індикатор ступеня морально-особистісної зрілості майбутніх фахівців-психологів, їх готовності до реалізації суб'єкт-суб'єктної моделі професійної взаємодії та дотримання етичних стандартів психологічного практикування.

Рівень емпатії серед студентів характеризувався як високий із середнім показником 4,18 (SD = 0,49) й у межах варіативності від 3,0 до 5,0 (*рис. 2*).

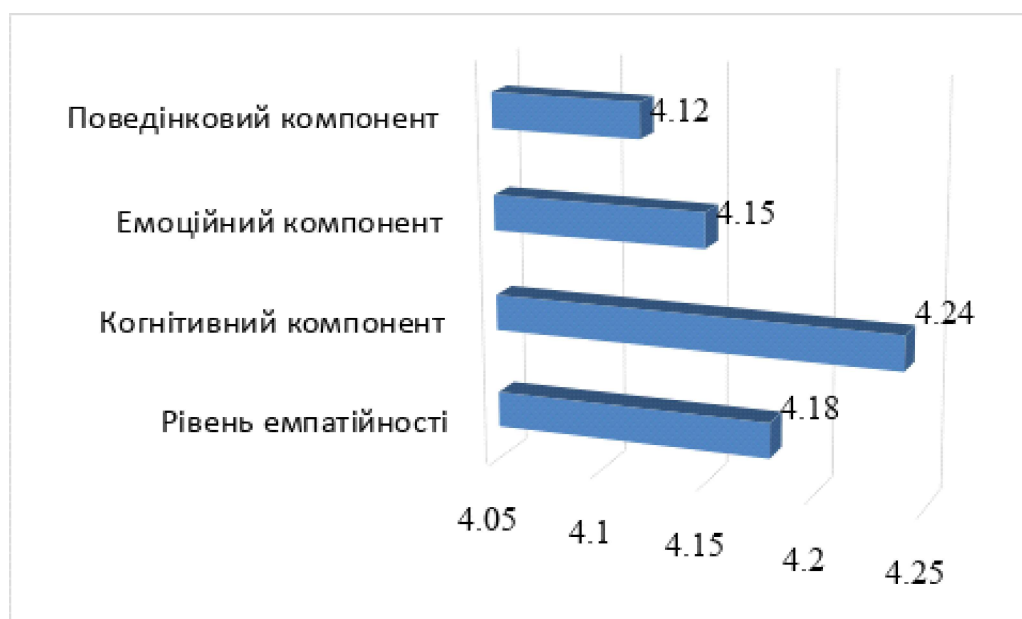

Рис. 2.
Середні значення рівня емпатійності та її структурних компонентів у досліджуваній вибірці здобувачів психологів ($n = 75$ осіб)

Отримані дані фіксують загалом сформовану здатність респондентів до емпатійного розуміння емоційного стану інших людей, що є важливою передумовою ефективною їх міжособистісної взаємодії у професійній діяльності як потенційних психологів. Саме це засвідчив структурний аналіз компонентів емпатії: наявний відносно рівномірно високий рівень із незначними відмінностями між окремими складниками. Так, когнітивний компонент емпатії виявився найбільш вираженим ($M = 4,24$; $SD = 0,47$), що відображає розвинену здатність юні до розуміння емоційних станів іншого, перспективного мислення та інтерпретації поведінкових і афективних проявів. Емоційний компонент також продемонстрував високі значення ($M = 4,15$; $SD = 0,51$), що вказує на її здатність до афективного резонансу та співпереживання емоційним станам інших осіб. Поведінковий компонент емпатії становив аналогічні показники ($M = 4,12$; $SD = 0,50$), що відображає готовність юнаків і дівчат до реалізації емпатійних переживань у формі підтримувальної, допоміжної та просоціальної поведінки.

Сукупно отримані результати виявляють тенденцію до цілісної сформованості емпатійної зрілості студентів психологів, у межах якої когнітивне розуміння, емоційне співпереживання та поведінкова готовність функціонують

як взаємопов'язані компоненти єдиної психосистеми. Таку структуру емпатії доречно розглядати як значущий професійно-особистісний ресурс майбутніх психологів, що забезпечує ефективність їхньої суб'єкт-суб'єктної взаємодії та якість надання психологічної допомоги клієнтам.

Для виявлення взаємозв'язку між компонентами «світлої тріади» та емпатійністю було здійснено кореляційний аналіз за Ч. Пірсоном, що дало змогу оцінити міцність і напрямок лінійних зв'язків між досліджуваними змінними. Отримані результати засвідчили наявність статистично значущих позитивних кореляцій між усіма компонентами «світлої тріади» та загальним показником емпатії, що вказує на їхню структурно-функціональну узгодженість у рамках особистісної організації респондентів. Підкреслимо, що найбільш виражений зв'язок встановлено між вірою в людяність та емпатійністю ($r = 0,62$; $p \leq 0,01$), що фіксує помірно високий рівень асоціації між когнітивно-ціннісними уявленнями про моральну природу інших людей і персональною здатністю юні до емпатійного долучення до їх емоційного стану. Це коректно інтерпретувати як тенденцію до взаємного підсилення когнітивної довіри до навколишніх та емоційної чутливості, коли переконаність у доброчесності й моральності інших слугує психологічним підґрунтям

для більш глибокого розуміння їхніх переживань і стимулює готовність до співпереживання.

Також виявлено позитивні статистично значущі кореляційні зв'язки між емпатійністю та гуманістичною спрямованістю здобувачів-психологів ($r = 0,57$; $p \leq 0,01$), а також між їхньою емпатійністю та кантівською орієнтацією ($r = 0,53$; $p \leq 0,01$), що свідчить про помірну узгодженість емоційно-перцептивних і ціннісно-нормативних компонентів у структурі просоціальної спрямованості особистості. Отримані результати спонукали до припущення про те, що мірою зростання гуманістичної спрямованості посилюється здатність молоді до емпатійного розуміння та емоційного долучення до психодуховного стану іншої людини, що вказує на ціннісне спричинення емпатійної чутливості.

Водночас встановлений зв'язок між емпатійністю та кантівською орієнтацією влучно інтерпретувати як прояв взаємодії емоційно-афективних і морально-регулятивних механізмів розвитку особистості, де дотримання принципу самоцінності іншої людини слугує етичним підґрунтям для реалізації емпатійного ставлення у поведінковому вимірі. Сукупно отримані кореляційні зв'язки підтверджують інтегрованість когнітивних, емоційних і нормативно-ціннісних компонентів у межах цілісної просоціальної особистісної структури української молоді.

Загальний показник «світлої тріади» демонструє сильний позитивний статистично значущий зв'язок з емпатією ($r = 0,61$; $p \leq 0,01$), що свідчить про виражену узгодженість між морально-гуманістичними диспозиціями особистості та її здатністю до емпатійного задіяння у світ переживань навколишніх. Отриманий коефіцієнт кореляції вказує на достатньо високу міру спільної варіативності зазначених конструктів, що дозволяє розглядати їх як взаємопов'язані компоненти єдиної системи просоціальної особистісної організації юні.

Виявлену закономірність слушно інтерпретувати як підтвердження того, що інтеграція віри в людяність, гуманістичної спрямованості та кантівської моральної орієнтації створює ціннісно-етичне підґрунтя для розвитку емпатійних здібностей особистості. Зокрема, сформованість «світлої тріади» ймовірно сприяє більш глибокому когнітивному розумінню нею емоційних станів інших осіб, підвищенню афективної чутливості та посиленню поведінкової готовності до підтримувальної взаємодії.

У цьому рефлексивному контексті аналізу емпатія постає не лише як емоційна характеристика, але і як системно зумовлена здатність, розвиток якої детермінований ціннісно-нормативними структурами особистості. У такий спосіб отримані результати дають змогу розглядати морально-гуманістичні риси як важливе психологічне джерело становлення емпатійності особистості, що набуває особливої значущості у процесі професійної підготовки майбутніх психологів. Адже саме поєднання етичної рефлексії, гуманістичних установок і здатності до співпереживання формує фундамент їхньої міжособистісної компетентності та ефективної професійної взаємодії у системі «людина – людина».

Виявлені емпіричні закономірності унеобходнюють розроблення *методичних рекомендацій, орієнтованих на практичну імплементацію отриманих результатів* у систему професійної підготовки майбутніх психологів та розвиток їх просоціальних і морально-гуманістичних характеристик.

1. Інтеграція емпатійно-ціннісного компонента в освітній процес ЗВО. Доцільним є посилення емпатійно-ціннісного складника у професійній підготовці майбутніх психологів шляхом задіяння до освітніх компонентів психологічних тренінгів, практикумів, супервізійних форматів, тобто тих завдань, що спрямовані на розвиток у студентів-психологів емоційної чутливості, моральної рефлексії та гуманістичного зорієнтування в міжособистій взаємодії.

2. Використання тренінгових програм розвитку емпатійності. Рекомендованим є впровадження спеціалізованих тренінгових програм, спрямованих на розвиток когнітивного, емоційного та поведінкового компонентів емпатії із акцентом на рольові практики, на аналіз міжособистісних ситуацій і на рефлексивні техніки, що сприяють поглибленню розуміння майбутніми психологами внутрішнього світу іншої людини.

3. Формування ціннісно-етичної рефлексії юнаків і дівчат. З огляду на виявлені зв'язки між компонентами «світлої тріади» й емпатійністю доцільним є розвиток ціннісно-етичної рефлексії здобувачів вищої освіти шляхом обговорення моральних дилем, аналізу професійно-етичних кейсів та інтеграції принципів деонтологічної етики у зміст навчальних дисциплін.

4. Розвиток суб'єкт-суб'єктної моделі професійної взаємодії. У процесі підготовки майбутніх психологів варто зосереджувати увагу

на формуванні суб'єкт-суб'єктної парадигми взаємодії, що передбачає визнання іншої особистості як самоцінного суб'єкта, що узгоджується з кантівською орієнтацією та результатами чинного дослідження.

5. Психолого-педагогічний супровід здобувачів ЗВО із статистично нижчими показниками. Зважаючи на варіативність окремих показників, доречним є впровадження програм психолого-педагогічного супроводу для здобувачів освіти із нижчим за середній рівнем емпатійності або формовиявом морально-гуманістичних настановлень, спрямованих на розвиток рефлексії, емоційної чутливості та просоціальної мотивації.

6. Особистісні траєкторії розвитку рефлексивного практикування в навчанні. Рекомендовано систематичне використання рефлексивних щоденників, групових обговорень і супервізійних сесій як інструментів інтеграції емоційного досвіду, моральної оцінки власних дій та розвитку професійної ідентичності майбутніх психологів.

ВИСНОВКИ

1. Теоретичний аналіз проблеми засвідчив, що концепт «світлої тріади» репрезентує сучасну позитивно орієнтовану модель морально-ціннісної організації особистості, яка акцентує увагу на просоціальних диспозиціях, пов'язаних із гуманістичним ставленням до іншої людини, етичною регуляцією поведінки та конструктивною міжособистою взаємодією. На відміну від деструктивно зорієнтованих моделей особистості, зазначений підхід зосереджується на вивченні психологічних ресурсів, що забезпечують соціальну довіру, моральну чутливість та її здатність до партнерської взаємодії. Структурними компонентами «світлої тріади» є віра в людяність, гуманістична спрямованість і кантівська моральна орієнтація, які утворюють цілісну систему взаємопов'язаних диспозицій. Віра в людяність визначає когнітивно-ціннісну основу позитивного сприйняття соціального світу й опосередковує схильність до довірливого ставлення до навколишніх. Гуманістична спрямованість відображає аксіологічну орієнтацію на визнання унікальності, гідності та самоцінності особистості. Кантівська моральна орієнтація виконує нормативно-регулятивну функцію, забезпечуючи етичну виваженість міжособистісної взаємодії та недопущення інструменталізації іншого. Названі компоненти доцільно інтер-

претувати як взаємодоповнювальні рівні єдиної системи просоціальних диспозицій: когнітивний, ціннісно-смысловий і нормативно-регулятивний. Їх інтеграція зумовлює формування гуманістично зорієнтованої позиції особистості, яка виявляється здатною до довірливих, морально відповідальних і психологічно безпечних, форм взаємодії.

2. Емпатійність постає одним із ключових психологічних механізмів реалізації просоціальних і морально зорієнтованих диспозицій особистості. У сучасному психологічному дискурсі емпатія розглядається як складний інтегративний конструкт, що поєднує когнітивні, емоційні та регулятивні компоненти й забезпечує здатність людини до розуміння внутрішнього світу навколишніх, афективного співпереживання та емоційно виваженого реагування у процесі міжособистісної взаємодії. Теоретичне узагальнення наукових підходів дало змогу встановити, що емпатійність має безпосередній зв'язок із моральною чутливістю, просоціальною спрямованістю та етичною регуляцією поведінки. Віра в людяність створює когнітивні передумови для емпатійного задіяння через позитивне сприйняття іншого та зниження міжособистісної настороженості. Гуманістична спрямованість забезпечує аксіологічне підґрунтя для прийняття, підтримки й поваги до індивідуальності окремого суб'єкта повсякдення, що сприяє розвитку стійкої емпатійної чутливості. Кантівська моральна орієнтація задає етичні межі взаємодії, унаслідок чого емпатія набуває морально відповідального характеру та реалізується у формах суб'єкт-суб'єктного ставлення особистості.

3. Взаємозв'язок рис «світлої тріади» та емпатійності має особливу значущість у контексті професійного становлення майбутніх психологів, оскільки саме поєднання морально-ціннісних диспозицій з емпатійною чутливістю забезпечує їхню здатність до побудови довірливих, етично виважених і психологічно безпечних, взаємин із клієнтом. У цьому аналітичному вимірі розвиток характеристик «світлої тріади» доречно розглядати як важливий напрямок професійної підготовки фахівців психологічного профілю, зорієнтований на формування в них гуманістичної професійної позиції та морально відповідального стилю взаємодії.

4. У результаті проведеного емпіричного дослідження встановлено, що у вибірці здобувачів першого (бакалаврського) рівня про-

фесійної підготовки спеціальності «Психологія» спостерігається в цілому високий рівень сформованості компонентів «світлої тріади», а саме віри в людяність, гуманістичної спрямованості та кантівської моральної орієнтації. Інтегральний показник зазначеної констеляції засвідчує її цілісну структурну організацію та узгодженість ціннісно-сміслових і морально-регулятивних характеристик особистості, що вірогідно становить індикатор розвиненої просоціальної диспозиційної системи.

5. Виявлено, що емпатійний потенціал респондентів характеризується як високий із відносно рівномірним розподілом когнітивного, емоційного та поведінкового компонентів, що свідчить про сформовану емпатійну компетентність на рівні особистості. Домінування когнітивної складової вказує на розвинену здатність до соціально-перцептивної інтерпретації емоційних станів інших осіб, тоді як емоційний і поведінковий компоненти забезпечують афективне задіяння та реалізацію підтримувальних форм міжособистісної взаємодії.

6. Кореляційний аналіз підтвердив наявність статистично значущих позитивних взаємозв'язків між усіма компонентами «світлої тріади» та емпатією, що вказує на їхню структурно-функціональне взаємоспричинення. Найбільш виражений зв'язок встановлено між вірою в людяність та емпатійною здатністю, що дозволяє припустити взаємне підсилення когнітивно-ціннісних установок і перебігу афективно-перцептивних процесів у межах просоціальної організації особистості. Також встановлено позитивні зв'язки між емпатією та гуманістичною і кантівською орієнтаціями, що відображає інтеграцію емоційно-рефлексивних і нормативно-етичних компонентів у структурі міжособистісної регуляції поведінки. Отримані результати демонструють те, що гуманістичні цінності та деонтологічні принципи є значущими детермінантами розвитку емпатійної чутливості особи. Загальний показник «світлої тріади» виявляє сильний позитивний зв'язок із емпатією, що спрямовує увагу на системну єдність морально-гуманістичних характеристик та емпатійної компетентності. Така взаємопов'язаність уможливіє розгляд зазначених конструктів як взаємоповнювальних компонентів цілісної просоціальної диспозиційної структури особистості, яка забезпечує ефективність міжособистісної взаємодії та моральної регуляції поведінки.

7. Отримані емпіричні дані загалом підтверджують доцільність розгляду «світлої тріа-

ди» як психологічного ресурсу становлення емпатійності та професійно важливих рис-якостей майбутніх психологів. У цьому контексті встановлені закономірності набувають прикладного значення для оптимізації освітнього процесу ЗВО, спрямованого на розвиток гуманістичної орієнтації, етичної рефлексії та просоціальної спрямованості студентської молоді.

Перспективи подальших досліджень вбачаються у вивченні динаміки розвитку компонентів «світлої тріади» та емпатії у процесі професійної підготовки майбутніх психологів, зокрема в межах лонгітюдного підходу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Балл Г., Трач Р. (ред.). Гуманістична психологія: антологія: у 2 т. Т. 1: Гуманістичні підходи в західній психології ХХ ст. Київ: Пульсари, 2001. 252 с.
2. Балл Г., Трач Р. (ред.). Гуманістична психологія: антологія: у 2 т. Т. 2: Психологія і духовність (світоглядні аспекти гуманістично зорієнтованих напрямів у сучасній західній психології). Київ: Пульсари, 2005. 279 с.
3. Гуляс І.А. Аксіопсихологічне проектування життєвих досягнень особистості: монографія. Київ: Видавництво Людмила, 2020. 448 с.
4. Гуляс І.А. Аксіопсихологія: навчальний посібник. Київ: Людмила, 2023. 252 с.
5. Гуляс І.А. Категорійна матриця аксіопсихологічного проектування життєвих досягнень особистості. *Психологія і суспільство*. 2025. № 1. С. 80-90. DOI: <https://doi.org/10.35774/pis2025.01.080>
6. Журавльова Л.П. Психологія емпатії: монографія. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2007. 328 с.
7. Карпенко З.С. Аксіологічна психологія особистості: монографія. 2-ге вид., перероб. і доповн. Івано-Франківськ: ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», 2018. 720 с.
8. Фурман А.А. Психологія смисложиттєвого розвитку особистості: монографія. Тернопіль: ТНЕУ, 2017. 508 с.
9. Фурман А.В. Теоретична модель особистісного прийняття людини людиною. *Психологія і суспільство*. 2020. №1. С. 56-77. DOI: <https://doi.org/10.35774/pis2020.01.056>
10. Фурман А.В. Теоретична модель емпатійної взаємодії психолога з клієнтом: циклічно-вчинковий підхід. *Психологія і особистість*. 2022. № 2. С. 9-40. DOI: <https://doi.org/10.35774/pis2022.02.009>
11. Фурман А.В., Фурман О.Є., Шандрук С.К., Гіряк А.Н. Вітакультурна методологія: антологія: колективна монографія: до 25-річчя наукової школи професора А.В. Фурмана. Тернопіль: ТНЕУ, 2019. 980 с.
12. Фурман А.В., Фурман О.Є., Шандрук С.К., Фурман А.А. Методологія і психологія гуманітарного пізнання: до 25-річчя наукової школи професора А.В. Фурмана: колективна монографія. Тернопіль: ТНЕУ, 2019. 998 с.
13. Aquino K., Reed A. The self-importance of moral identity. *Journal of Personality and Social Psychology*. 2002. Vol. 83, №6. P. 1423-1440. URL:

3514.83.6.1423

14. Ashton M.C., Lee K., de Vries R.E. The HEXACO Honesty-Humility, Agreeableness, and Emotionality factors: A review of research and theory. *Personality and Social Psychology Review*. 2014. Vol. 18, №2. P. 139-152. URL: <https://doi.org/10.1177/1088868314523838>

15. Balliet D., Van Lange P.A. M. Trust, conflict, and cooperation: A meta-analysis of the trust game. *Psychological Bulletin*. 2013. Vol. 139, №5. P. 1090-1112. URL: <https://doi.org/10.1037/a0030939>

16. Batson C.D. Altruism in humans. Oxford: Oxford University Press, 2011. 352 p. URL: <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780195341065.001.0001>

17. Davis M.H. Measuring individual differences in empathy: Evidence for a multidimensional approach. *Journal of Personality and Social Psychology*. 1983. Vol. 44, №1. P. 113-126. URL: <https://doi.org/10.1037/0022-3514.44.1.113>

18. Eisenberg N., Miller P.A. The relation of empathy to prosocial and related behaviors. *Psychological Bulletin*. 1987. Vol. 101, №1. P. 91-119. URL: <https://doi.org/10.1037/0033-2909.101.1.91>

19. Eisenberg N., Spinrad T.L., Knafo-Noam A. Prosocial development. *Handbook of Child Psychology and Developmental Science* / ed. by R.M. Lerner, M.E. Lamb. 7th ed. Vol. 3: Socioemotional Processes. Hoboken, NJ: John Wiley & Sons, 2015. P. 610-658. URL: <https://doi.org/10.1002/9781118963418.childpsy315>

20. Erikson E.H. *Childhood and Society*. New York: Norton, 1963. 445 p.

21. Furman Anatolii V., Furman Anatolii A., Furman Oksana. Object and subject of axiopsychology of personality: sources and prerequisites for the emergence. *Hayka i osvita*. 2024. №3. C. 114-128. DOI: <https://doi.org/10.24195/2414-4665-2024-3-16>

22. Hoffman M.L. Empathy and moral development: Implications for caring and justice. Cambridge: Cambridge University Press, 2000. 416 p.

23. Kant I. *Groundwork of the metaphysics of morals* / trans. by H.J. Paton. Indianapolis: Hackett Publishing, 1993. 108 p.

24. Kaufman S.B., Yaden D.B., Hyde E., Tsukayama E. The light vs. Dark triad of personality: Contrasting two very different profiles of human nature. *Frontiers in Psychology*. 2019. Vol. 10. P. 467-490. URL: <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2019.00467>

25. Kleinlogel E.P., Dietz J., Antonakis J. Lucky, competent, or just a cheat? Interactive effects of honesty-humility and moral cues on cheating behavior. *Personality and Social Psychology Bulletin*. 2018. Vol. 44, №2. P. 222-237. URL: <https://doi.org/10.1177/0146167217733071>

26. Kohlberg L. *Essays on moral development. Vol. 1: The philosophy of moral development*. San Francisco: Harper & Row, 1981. 414 p.

27. Krettenauer T. Moral identity as a goal of moral action: A Self-Determination Theory perspective. *Journal of Moral Education*. 2020. Vol. 49, №3. P. 330-345. URL: <https://doi.org/10.1080/03057240.2019.1698414>

28. Maslow A.H. *Toward a psychology of being*. New York: Van Nostrand, 1968. 240 p.

29. Penner L.A., Dovidio J.F., Piliavin J.A., Schroeder D.A. Prosocial behavior: Multilevel perspectives. *Annual Review of Psychology*. 2005. Vol. 56. P. 365-392. URL: <https://doi.org/10.1146/annurev.psych.56.091103.070141>

30. Pfattheicher S., Bühm R. Honesty-Humility under threat: Self-uncertainty reduces prosocial behavior. *Journal of Personality and Social Psychology*. 2017. Vol. 114, №1. P. 179-194. URL: <https://doi.org/10.1037/pspp0000144>

31. Rogers C.R. *On becoming a person: A therapist's view of psychotherapy*. Boston: Houghton Mifflin, 1961. 420 p.

32. Rotter J.B. Interpersonal trust, trustworthiness, and gullibility. *American Psychologist*. 1980. Vol. 35, №1. P. 1-7. URL: <https://doi.org/10.1037/0003-066X.35.1.1>

33. Seligman M.E.P. *Flourish: A visionary new understanding of happiness and well-being*. New York: Free Press, 2011. 368 p.

34. Van Lange P.A.M. Generalized trust: Four lessons from genetics and culture. *Current Directions in Psychological Science*. 2015. Vol. 24, №1. P. 71-76. URL: <https://doi.org/10.1177/0963721414552473>

35. Xu Z.X., Ma H.K. Does honesty result from moral will or moral grace? Why moral identity matters. *Journal of Business Ethics*. 2015. Vol. 127. P. 371-384. URL: <https://doi.org/10.1007/s10551-014-2050-x>

36. Yamagishi T., Yamagishi M. Trust and commitment in the United States and Japan. *Motivation and Emotion*. 1994. Vol. 18, №2. P. 129-166. URL: <https://doi.org/10.1007/BF02249397>

37. Zettler I., Hilbig B.E., Heydasch T. Two sides of one coin: Honesty-Humility and social factors mutually shape social dilemma decision making. *Journal of Research in Personality*. 2013. Vol. 47. P. 286-295. URL: <https://doi.org/10.1016/j.jrp.2013.02.009>

REFERENCES

1. Ball, G.O., Trach, R. (Eds.). (2001). *Humanistychna psylholohiya: Antolohiya: u 3 t.* [Humanistic psychology: Anthology]. T.1. Humanistychni pidkhody v zakhidniy psykholohiyi XX st. [Humanistic in the Western psychology of the 20 th century]. Kyiv: Pulsary [in Ukrainian].

2. Ball, G.O., Trach, R. (Eds.). (2005). *Humanistychna psylholohiya: Antolohiya: u 3 t.* [Humanistic psychology: Anthology]. T.2. Pskholohiya i dukhovnist [Psychology and spirituality] Kyiv: Pulsary [in Ukrainian].

3. Hulias, I.A. (2020). *Aksiopsykholohichne proyektuvannya zhyttyevykh dosyahnenn' osobystosti* [Axiopsychological design of a person's life achievements]. Kyiv: Liudmyla [in Ukrainian].

4. Hulias, I.A. (2023). *Aksiopsykholohiya: navch. posibn.* [Axiopsychology: study guide]. Kyiv: Liudmyla [in Ukrainian].

5. Hulias, I.A. (2020). *Katehoriyna matrytsya aksiopsykholohichnoho proyektuvannya zhyttyevykh dosyahnenn' osobystosti* [Category matrix of axiopsychological design of life achievements of a personality]. *Psykholohiya i suspilstvo – Pstchology and society*, 1, 80-90 [in Ukrainian].

6. Zhuravlova, L.P. (2007). *Psykholohiya empatiyi* [Psychology of Empathy]. Zhytomyr, 328 p. [in Ukrainian].

7. Karpenko, Z.S. (2018). *Aksiolohichna psykholohiya osobystosti* [Axiological personality psychology]. Ivano-Frankivsk [in Ukrainian].

8. Furman, A.A. (2016). *Psykholohiya osobystosti: tsinnisnooriientatsiyniy vymir* [Personality psychology: value-orientation dimension]. Odesa: ONPU; Ternopil: TNEU [in Ukrainian].

9. Furman, A.V. (2020). *Teoretychna model osobystisnoho pryynnyattya lyudyny lyudynoyu* [Theoretical model of personal

acceptance of the person by the person]. *Psykhohohiya i suspilstvo – Pstchology and society*, 1, 56-77 DOI: <https://doi.org/10.35774/pis2020.01.056> [in Ukrainian].

10. Furman, A.V. (2022). Teoretychna model empatiinoi vzaiemodii psykholoha z kliientom: tsyklichno-vchynkovyi pidkhid [Theoretical model of empathic interaction between a psychologist and a client: a cyclic-deed approach]. *Psykhohohiya i osobystist – Psychology and Personality*, 2, 9-40. DOI: <https://doi.org/10.35774/pis2022.02.009> [in Ukrainian].

11. Furman, A.V., Furman, O.Ye., Shandruk, S.K., Hirnyak, A.N. (2019). Vitakulturna metodolohiia: antolohiia: kolektyvna monohrafiia: do 25-richchia naukovoї shkoly profesora A.V. Furmana [Viticulturnal methodology: anthology: collective monograph: to the 25th anniversary of the scientific school of professor A.V. Furman]. Ternopil: TNEU [in Ukrainian].

12. Furman, A.V., Furman, O.Ye., Shandruk, S.K., Furman, A.A. (2019). Metodolohiia i psykholohiia humanitarnoho piznannia: do 25-richchia naukovoї shkoly profesora A.V. Furmana: kolektyvna monohrafiia [Methodology and psychology of humanitarian cognition: to the 25th anniversary of the scientific school of Professor A.V. Furman's]. Ternopil: TNEU [in Ukrainian].

13. Aquino, K., & Reed, A. (2002). The self-importance of moral identity. *Journal of Personality and Social Psychology*, 83(6), 1423-1440 [in English].

14. Ashton, M.C., Lee, K., & de Vries, R.E. (2014). The HEXACO Honesty-Humility, Agreeableness, and Emotionality factors: A review of research and theory. *Personality and Social Psychology Review*, 18(2), 139-152 [in English].

15. Balliet, D., & Van Lange, P.A.M. (2013). Trust, conflict, and cooperation: A meta-analysis of the trust game. *Psychological Bulletin*, 139(5), 1090-1112 [in English].

16. Batson, C.D. (2011). Altruism in humans. *Oxford University Press*. 352 p. [in English].

17. Davis, M.H. (1983). Measuring individual differences in empathy: Evidence for a multidimensional approach. *Journal of Personality and Social Psychology*, 44(1), 113-126 [in English].

18. Eisenberg, N., & Miller, P.A. (1987). The relation of empathy to prosocial and related behaviors. *Psychological Bulletin*, 101(1), 91-119 [in English].

19. Eisenberg, N., Spinrad, T.L., & Knafo-Noam, A. (2015). Prosocial development. In R.M. Lerner & M.E. Lamb (Eds.), *Handbook of child psychology and developmental science* (7th ed., Vol. 3, *Socioemotional processes*, pp. 610-658). John Wiley & Sons [in English].

20. Erikson, E.H. (1963). *Childhood and Society*. New York: Norton. 445 p. [in English].

21. Furman, Anatolii V., Furman, Anatolii A., Furman Oksana. Object and subject of axiopsychology of personality: sources and prerequisites for the emergence. *Наука і освіта*. 2024. №3. С. 114-128. DOI: <https://doi.org/10.24195/2414-4665-2024-3-16> [in Ukrainian].

22. Hoffman, M.L. (2000). *Empathy and moral development: Implications for caring and justice*. Cambridge University Press. 416 p. [in English].

23. Kant, I. (1993). *Groundwork of the metaphysics of morals* (H.J. Paton, Trans.). Hackett Publishing. 108 p. [in English].

24. Kaufman, S.B., Yaden, D.B., Hyde, E., & Tsukayama, E. (2019). The light vs. dark triad of personality: Contrasting two very different profiles of human nature. *Frontiers in*

Psychology, 10, 467-490 [in English].

25. Kleinogel, E.P., Dietz, J., & Antonakis, J. (2018). Lucky, competent, or just a cheat? Interactive effects of honesty-humility and moral cues on cheating behavior. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 44(2), 222-237 [in English].

26. Kohlberg, L. (1981). *Essays on moral development*. Vol. 1: The philosophy of moral development. Harper & Row. 414 p. [in English].

27. Krettenauer, T. (2020). *Moral identity as a goal of moral action: A Self-Determination Theory perspective*. *Journal of Moral Education*, 49(3), 330-345 [in English].

28. Maslow, A.H. (1968). *Toward a psychology of being*. Van Nostrand. 240 p. [in English].

29. Penner, L.A., Dovidio, J.F., Piliavin, J.A., & Schroeder, D.A. (2005). Prosocial behavior: Multilevel perspectives. *Annual Review of Psychology*, 56, 365-392 [in English].

30. Pfattheicher, S., & Bühm, R. (2017). Honesty-Humility under threat: Self-uncertainty reduces prosocial behavior. *Journal of Personality and Social Psychology*, 114(1), 179-194 [in English].

31. Rogers, C.R. (1961). *On becoming a person: A therapist's view of psychotherapy*. Houghton Mifflin. 420 p. [in English].

32. Rotter, J.B. (1980). Interpersonal trust, trustworthiness, and gullibility. *American Psychologist*, 35(1), 1-7 [in English].

33. Seligman, M.E.P. (2011). *Flourish: A visionary new understanding of happiness and well-being*. Free Press. 368 p. [in English].

34. Van Lange, P.A.M. (2015). Generalized trust: Four lessons from genetics and culture. *Current Directions in Psychological Science*, 24(1), 71-76 [in English].

35. Xu, Z.X., & Ma, H.K. (2015). Does honesty result from moral will or moral grace? Why moral identity matters. *Journal of Business Ethics*, 127, 371-384 [in English].

36. Yamagishi, T., & Yamagishi, M. (1994). Trust and commitment in the United States and Japan. *Motivation and Emotion*, 18(2), 129-166 [in English].

37. Zettler, I., Hilbig, B.E., & Heydasch, T. (2013). Two sides of one coin: Honesty-Humility and social factors mutually shape social dilemma decision making. *Journal of Research in Personality*, 47, 286-29 [in English].

АНОТАЦІЯ

ГУЛЯС Інеса Антонівна.

Зв'язок особистісних рис «світлої тріади» та емпатійності у студентів-психологів.

У статті здійснено теоретико-емпіричний аналіз проблеми визначення системотвірних ознак гуманістично спрямованої особистості. На прикладі взаємозв'язку особистісних рис «світлої тріади» та емпатійності у студентів-психологів обґрунтовано актуальність дослідження у рамках розвитку позитивної психології, зорієнтованої на вивчення морально-ціннісних і просоціальних характеристик особистості як чинників ефективних міжособистих стосунків і психологічного благополуччя. Розкрито зміст і структурну організацію «світлої тріади», представленої вірою в людяність, гуманістичною спрямованістю та кантівською моральною орієнтацією, інтерпретованих як інтегральна сув'язь когнітивних, аксіологічних і нормативно-регулятивних диспозицій. Висвітлено їх концептуальну спорідненість із положеннями гуманістичної психології і теоріями морального розвитку. Емпатійність осмислено

як полівимірний психологічний конструкт, що поєднує когнітивні, емоційні та регулятивні компоненти і виконує функцію механізму реалізації просоціальних установок у міжособистісній взаємодії. Наголошено на її ролі як опосередковувальної ланки між внутрішніми морально-ціннісними орієнтаціями та поведінковими проявами особистості. Емпірично встановлено високий рівень сформованості компонентів «світлої тріади» у здобувачів першого (бакалаврського) рівня професійної підготовки спеціальності «Психологія», що свідчить про цілісність їхньої морально-ціннісної організації. Виявлено також високий рівень емпатійності з відносною збалансованістю її структурних складників і домінуванням когнітивного компонента. За результатами кореляційного аналізу зафіксовано статистично значущі позитивні взаємозв'язки між усіма складниками «світлої тріади» та емпатією, що підтверджує їх структурно-функціональне взаємоспричинення. Найбільш виражені асоціації простежено між вірою в людяність та емпатійною здатністю, що вказує на взаємне підсилення когнітивно-ціннісних та афективно-перцептивних процесів. Доведено, що гуманістична спрямованість і кантівська моральна орієнтація пов'язані з підвищеною емпатійною чутливістю та етичною відповідальністю особи в соціальних відносинах. У цілому інтегральний показник «світлої тріади» демонструє сильний позитивний зв'язок із емпатією, що дає змогу розглядати зазначені конструкти як взаємодоповнювальні компоненти цілісної просоціальної диспозиційної системи особистості. Аргументовано, що сформованість вказаних характеристик є важливим психологічним ресурсом професійного становлення майбутніх психологів, забезпечуючи розвиток їх гуманістичної орієнтації, етичної рефлексії та здатності до конструктивної взаємодії. Перспективи подальших досліджень пов'язано із вивченням динаміки розвитку компонентів «світлої тріади» й емпатійності у процесі професійної підготовки з використанням лонгітюдних стратегій.

Ключові слова: *особистість, світла тріада, віра в людяність, гуманістична спрямованість, кантівська моральна орієнтація, емпатійність, емпатія, особистісне прийняття, просоціальна поведінка, морально-ціннісні диспозиції, особистісні риси, міжособистісна взаємодія, здобувачі-психологи, психологічні ресурси, етична регуляція, позитивна психологія, професійне становлення.*

ABSTRACT

Inesa HULIAS.

The relationship between the personality traits of the “bright triad” and empathy in psychology students.

The article presents a theoretical and empirical analysis of the relationship between the personality traits of the Light Triad and empathy among psychology students. The relevance of the study is substantiated within the framework of the development of positive psychology, which focuses on the

investigation of moral-value and prosocial characteristics of personality as determinants of effective interpersonal interaction and psychological well-being. The content and structural organization of the Light Triad – comprising faith in humanity, humanism, and Kantian moral orientation – are elucidated and interpreted as an integral system of cognitive, axiological, and normative-regulatory dispositions. Their conceptual affinity with the principles of humanistic psychology and theories of moral development is demonstrated. Empathy is conceptualized as a multidimensional psychological construct integrating cognitive, emotional, and regulatory components, functioning as a mechanism for the realization of prosocial attitudes in interpersonal interaction. Its role as a mediating link between internal moral-value orientations and behavioral manifestations of personality is emphasized. Empirical findings indicate a high level of development of the Light Triad components among undergraduate psychology students, reflecting the integrity of their moral-value organization. A high level of empathy was also identified, characterized by a relatively balanced structure and the predominance of the cognitive component. Correlation analysis revealed statistically significant positive relationships between all components of the Light Triad and empathy, confirming their structural and functional interdependence. The strongest associations were found between faith in humanity and empathic ability, indicating mutual reinforcement of cognitive-value and affective-perceptual processes. It has been demonstrated that humanism and Kantian moral orientation are associated with increased empathic sensitivity and ethical responsibility in social relations. The integral index of the Light Triad shows a strong positive correlation with empathy, allowing these constructs to be considered as complementary components of a unified prosocial dispositional system of personality. It is substantiated that the development of these characteristics constitutes an important psychological resource for the professional formation of future psychologists, ensuring the advancement of humanistic orientation, ethical reflection, and the capacity for constructive interaction. Prospects for further research are associated with the study of the developmental dynamics of the Light Triad components and empathy in the process of professional training using longitudinal research designs.

Keywords: *personality, Light Triad, faith in humanity, humanism, Kantian moral orientation, empathy, empathic ability, self-acceptance, prosocial behavior, moral-value dispositions, personality traits, interpersonal interaction, psychology students, psychological resources, ethical regulation, positive psychology, professional development.*

Рецензенти:

**д. психол. н., проф. Андрій ГІРНЯК,
д. психол. н., проф. Віталій ПАНОК.**

Надійшла до редакції 06.04.2026.

Підписано до друку 24.04.2026.

Дата публікації 25.05.2026.

Бібліографічний опис для цитування:

Гуляс І.А. Зв'язок особистісних рис «світлої тріади» та емпатійності у студентів-психологів. Психологія і суспільство. 2026. № 2. С. 96-110. DOI: <https://doi.org/10.35774/pis2026.02.096>